ŽVALGYMAI VILNIAUS SENOJO MIESTO VIETOJE

Rasa VALATKEVIČIENĖ

2006 m. LP vykdė archeologinius žvalgymus Vilniaus senojo miesto vietoje, pastato Žygimantų g. 3 vidiniame kieme, Žygimantų g., T. Vrublevskio g. ir Karaliaus Mindaugo paminklo zonoje. Žvalgymai susiję su elektros kabelių tranšėjos kasimu.

Žygimantų g. teritorija iki pat XVIII a. pabaigos priklausė LDK didikams Radviloms. Tikriausiai tai Jurgio Radvilos (1480–1541) statyti puošnūs rezidenciniai rūmai, kurie apie 1705 m. sudegė ir daugiau nebuvo atstatyti. Toje vietoje 1859–1863 m. iškilo I. Korabavičiaus rūmai (dabar Žygimantų g. 3). 1891 m. jie atiteko grafui J. Tiškevičiui. 1884–1888 m. pastatytas dabartinės Mokslų akademijos bibliotekos pastatas, 1892–1893 m. – A. Zajonček namas (dabar Žygimantų g. 2). XIX ir XX a. sandūroje susiformavo dabartinė Žygimantų g. aplinka. Aprašoma teritorija pavaizduota Brauno atlase (1581 m.), T. Makovskio oforte (1600 m.), G. M. Fiurstenhofo plane (1737 m.), K. Grunerto plane (1808 m.).

Karaliaus Mindaugo paminklo zonoje anksčiau tekėjo Vilnelė (pavaizduota 1648 m. F. Getkanto plane), Kačergos upelis. XVIII a. Vilnelės vaga tapo nereikalinga ir imta užpilti. XVIII a. pradžioje iš jos buvo likęs tik mažas upeliukas (pavaizduotas G. M. Fiurstenhofo plane, XVIII a. paskutiniojo ketvirčio nežinomo autoriaus Vilniaus pilių plane). Skveras intensyviai formuotas 1831 m., kai aplink Vilniaus pilis imta statyti tvirtovę bei įrenginėti eksplanadą. Tada jame stovėję pastatai buvo nugriauti, bet pastatytas naujas mūrinis pastatas, išlikęs iki XX a. vidurio. 1882–1884 m. pagal miesto inžinieriaus F. Jasinskio ir Verkių sodininko H. Pažo projektą įkurtas Pilies skveras. Tada jam skirtoje teritorijoje žemė buvo perkasta iki 1 m gylio, išardytas akmenų grindinys ir pastatų likučiai. Skvero vaizdas nedaug tepasikeitė iki 2003 m. rekonstrukcijos, kai buvo pastatytas Karaliaus Mindaugo postamentas, sutvarkyta aplinka.

Pastato Žygimantų g. 3 vidinis kiemas iki šiol archeologiškai netyrinėtas. Žygimantų ir T. Vrublevskio g. archeologiniai tyrinėjimai vykdyti ne kartą. Jų metu aptikti XIV–XX a. kultūriniai sluoksniai, medinių ir mūrinių pastatų liekanų.

2006 m. žvalgyta 278 m ilgio, apie 60 cm pločio, apie 75 cm gylio trasoje (bendras plotas – 164,02 m^2). Nuardžius asfaltą ir šaligatvio plyteles fiksuotos žvyro skaldos ir akmenų supiltinis gelsvo smėlio sluoksnis arba pilkos permaišytos žemės sluoksnis, per kurį buvo nutiestos senosios komunikacijos. Aptikta gyvulių kaulų, XVII–XX a. radinių: keramikos, stiklo, metalo dirbinių. Daugiausiai aptikta neglazūruotų arba dengtų žalia, ruda, gelsva glazūra indų (puodų, lėkščių, dubenų, dubenėlių, ąsočio) šukių, keli dangteliai, taip pat indų iš baltos molio masės, fajanso, šukių gludintu paviršiumi. Rasta XVII a. karnizinių koklių, puoštų augaliniu ir geometriniu ornamentu, XVII a. plokštinio koklio fragmentas su Radvilų herbu, pleištinio koklio fragmentas ir t. t. Taip pat aptikta kulkų, sagų su kilputėmis, XIX–XX a. monetų, lovinė, plokštinių, olandiškų čerpių, langų stiklo, stiklinių indų (butelio, buteliuko, stiklinės, kitų indų) šukių, trys grindų plytelės (viena jų dengta balta, gelsva ir tamsiai mėlyna glazūra).

A FIELD SURVEY IN VILNIUS OLD TOWN

In 2006 the LP conducted a survey in Vilnius Old Town in the courtyard of the building at Žygimantų St. 3, on Žygimantų and T. Vrublevskio Sts., and in the area of the monument to King Mindaugas in connection with the excavation of an electric cable trench. A 278 m long route was surveyed (a total area of 164.02 m^2). A mixed cultural layer, through which utility lines had already been laid, was discovered. 17th–20th century finds were found: pottery sherds, stove, roof, and floor tile fragments, metal and glass artefacts, and 19th–20th century coins.

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI PYLIMO G. 47 / GĖLIŲ G. 2

Ingrida VOSYLIŪTĖ

2006 m. Vilniuje, Pylimo g. 47 / Gėlių g. 2 esančio pastato rūsiuose ištirti 6, o pastato patalpose (planuojamų iškasti rūsių vietose) – 4 šurfai. Visi šurfai buvo 4 m^2 ploto (iš viso ištirtas 40 m^2 plotas). Šurfai kraštinėmis derinti prie pastato sienų ir išplanuoti patalpų kampuose.

Pastato rūsių sienoms ir skliautui naudotos klasicistinės plytos. Taigi rūsių pastatymas datuojamas XVIII a. pradžia – XIX a. pirmąja puse. Rūsiuose tirtuose šurfuose 1–2, 6–9 fiksuota nuo 1 iki 6 kultūrinio sluoksnio horizontų. Įžemis pasiektas 0,3–0,5 m gylyje. Kai kuriuose sluoksniuose rasta pavienių ne ankstesnių nei XVIII a. keramikos šukių, gyvulių kaulų, stiklo fragmentų ir karinės uniformos apkalas. Šurfe 2 fiksuotas iki 10 cm storio šviesiai pilkos žemės sluoksnis su angliukų žymėmis, kuriame rastos dvi greičiausiai XVI–XVII a. buitinės keramikos šukės ir du gyvulių kaulai.

Pastate buvo tiriamos dvi patalpos (1 ir 2). Kiekvienoje iš jų iškasta po du šurfus. Patalpos 1 ŠV kampe kastame šurfe 4 fiksuotas 3,52 m storio kultūrinis sluoksnis, kurį sudarė 22 horizontai. Pastato Š ir V sienų viršutinė dalis mūryta iš klasicistinių plytų, pagal kurias pastatą galima datuoti XVIII a. pradžia – XIX a. pirmąja puse. Tačiau apačioje naudotos stambios barokinės plytos su braukomis (30–31,5x14,5–15 cm dydžio). Greičiausiai jos yra antrinio panaudojimo (aplipusios kalkių skiediniu). Š sienos apačioje buvo arkinis pamatas. H_{abs} 121,58–121,40 m rastas iš netašytų akmenų sudėtas grindinys, kuris yra senesnis nei pastatas. Virš grindinio buvo suversti dideli kalkių skiediniu aplipę akmenys. Aukščiau buvę sluoksniai – supiltiniai ir greičiausiai susiję su pastato statyba. Juose rasta gyvulių kaulų ir buitinės keramikos šukių. Po grindiniu fiksuoti 9 kultūrinio sluoksnio horizontai. Viename jų (tamsiai pilkos uždurpėjusios žemės sluoksnyje) aptikta medžio trūnėsių, gyvulių kaulų, kelios glazūruotos keramikos šukės, odos gabaliukų, XVII a. antrąja puse datuotinos pypkės dalis. Buvęs žemės paviršius (tamsiai pilka žemė, angliukai, smulkūs plytų gabaliukai ir kalkių skiedinys) fiksuotas H_{abs} 121,04–120,84 m gylyje. Jame daugiausiai rasta keramikos šukių bei gyvulių kaulų.

Patalpos 1 PR kampe kastame šurfe 5 pasiektas iki 2,52 m (H_{abs} 120,70 m) gylis, tačiau įžemis nepasiektas. Kultūriniame sluoksnyje